

S koncem americké globální hegemonie roste mnohostranná spolupráce

tadesco.org/s-koncem-americke-globalni-hegemonie-roste-mnohostranna-spoluprace

24. května 2024

datum: 24. 5. 2024

autor: roman

čas na přečtení: 6 min.

Zapomeňte na “Pax Americana”. Unipolární okamžik, krátké období, kdy Spojené státy vládly, je pryč. Vzestup Číny spolu s rostoucí nespokojeností s mezinárodním řádem založeným na amerických pravidlech zahájil novou éru: multipolární svět s mnoha mocenskými centry, která se přetahují o vliv.

Tento dynamický posun vyžaduje od všech států novou zahraničněpolitickou strategii. Do hry vstupuje partnerství více zemí, strategická reakce na tuto novou multipolární realitu, která zahrnuje vytváření partnerství napříč ideologickými a geopolitickými rozdíly s cílem prosazovat své národní zájmy.

Na rozdíl od rigidních aliancí z dob studené války zahrnuje vícestranné spojení strategickou flexibilitu, která umožňuje státům orientovat se ve složitých podmínkách multipolárního světa. Tato partnerství jsou často specifická a nestálá a umožňují zemím spolupracovat s různými velmocemi v závislosti na situaci.

Stát může například spolupracovat s USA v otázkách regionální bezpečnosti a zároveň navazovat hospodářské vztahy s Čínou. Tato přizpůsobivost zajišťuje, že národní zájmy země jsou upřednostňovány – pokud se spolupráce s určitou mocností stane škodlivou, může země změnit své zaměření a hledat partnerství jinde.

Tento přístup je atraktivní zejména pro střední mocnosti. Tyto země, které mají rostoucí vliv, ale nemají globální dosah velmocí, mohou využít svou strategickou váhu k získání výhod od různých partnerů v

rámci multipolárního systému; mohou si zajistit životně důležité zdroje, rozšířit své ekonomické možnosti a získat větší vliv na mezinárodní scéně. Vícestranné zapojení v podstatě umožňuje středním mocnostem hrát na více stranách a maximalizovat své strategické zisky v rámci multipolárního prostředí.

Blízký východ se pod vlivem vícestranného uspořádání dramaticky mění. Kdysi byl tento region definován rigidním aliančním systémem vedeným Spojenými státy, vzestup Číny však přepisuje scénář. Silnou ilustrací této proměny je nedávný úspěch Číny při zprostředkování zlepšení vztahů mezi regionálními rivaly Íránem a Saúdskou Arábií. Tento bezprecedentní diplomatický úspěch podtrhuje transformační sílu vícestranného spojení, neboť tradiční spojenci již nejsou vázáni rigidními geopolitickými vazbami nebo dřívějším členstvím v bloku, ale mohou svobodně usilovat o partnerství založené na konkrétních zájmech.

Důsledky pro Blízký východ jsou hluboké a mohou připravit půdu pro stabilnější regionální uspořádání. Vidíme to na tom, jak Saúdská Arábie, dlouholetý americký spojenec, prohlubuje ekonomické vazby s Čínou za účelem investic a diverzifikace od závislosti na ropě, přičemž si stále udržuje bezpečnostní vztahy s USA. Podobně státy Perského zálivu, jako jsou Spojené arabské emiráty, podporují partnerství s Čínou i Ruskem a hledají ekonomické příležitosti a diplomatickou podporu v regionálních otázkách. Toto vícestranné propojení umožňuje těmto státům orientovat se ve složitých podmínkách multipolárního světa a zabezpečit své zájmy v rámci nové mocenské dynamiky.

V jihovýchodní Asii mají země jako Vietnam a Indonésie dlouhodobě vyvážené vztahy mezi USA a Čínou, ale rostoucí asertivita Číny v Jihočínském moři je podnítila k přehodnocení. Vietnam navzdory své komunistické ideologii posílil své obranné vazby s USA a zároveň udržuje hospodářské vztahy s Čínou. Indonésie se mezitím snaží zachovat neutralitu, ale také se zapojila do společných vojenských

cvičení s USA i Čínou. Tato vícestranná strategie umožňuje těmto zemím zajistit se proti čínské dominanci a zároveň si zajistit přístup na důležité trhy v multipolárním ekonomickém prostředí.

Vzestup vícestranného spojení v rámci multipolárního světa představuje pro mezinárodní mír a bezpečnost příležitosti i výzvy. Na jedné straně nabízí diferencovanější přístup ke globálním výzvám. S mocí rozptýlenou mezi více aktérů se rozhodování stává méně centralizovaným a více reaguje na specifické regionální souvislosti. To umožňuje hledat řešení šitá na míru jedinečným potřebám každé situace, a nikoliv univerzální přístup.

Na druhou stranu, eroze jasně vymezených geopolitických bloků představuje potenciální rizika. Mezinárodní prostředí se může stát proměnlivějším a nepředvídatelnějším, což ztěžuje předvídání kroků států, které již nejsou vázány pevnými aliancemi. Tato proměnlivost může zintenzivnit soupeření o vliv mezi hlavními mocnostmi, což může vést k zástupným konfliktům a zvýšenému regionálnímu napětí. Nedostatek pevných aliancí může ztížit koordinaci reakcí na globální krize; dosažení konsensu při řešení závažné krize by se mohlo stát těžkopádnějším procesem.

Vzestup vícestranného spojení vyžaduje zásadní změnu ve způsobu, jakým jsou vedeny mezinárodní vztahy. Hlavní mocnosti musí přejít od myšlení, které spočívá v soutěži s nulovým součtem, k myšlení, které podporuje pružnější rámce, jež se zabývají zájmy širšího okruhu aktérů, nejen tradičních spojenců, aby byla zajištěna stabilita a zvládnuta složitost multipolarity.

Přizpůsobení vyžadují také mezinárodní instituce. Posílení regionálních organizací může poskytnout zásadní platformy pro dialog a spolupráci v otázkách společného zájmu. Zásadní význam má podpora dialogu napříč geopolitickými rozdíly, a to i mezi bývalými rivaly.

Úspěch vícestranné spolupráce při podpoře míru a bezpečnosti závisí na křehkém vyvažování. I když je podpora spolupráce napříč geopolitickými rozdíly zásadní, je pro regionální a globální velmoci stejně důležité vytvořit a udržet stabilní rovnováhu moci, neboť nekontrolovaná dominance jedné velmoci – nebo dokonce snaha o regionální či globální dominanci – může vést k nestabilitě.

Klíč spočívá v udržení rovnováhy. Velmoci mohou přispět tím, že se zapojí do strategických dialogů, budou podporovat regionální bezpečnostní iniciativy a vyhnou se akcím, které by rovnováhu vychýlily směrem k jednostranné výhodě. To nevylučuje soupeření, ale pouze zajišťuje, aby probíhalo v rámci, který upřednostňuje mírové soužití.

Úspěch vícestranné spolupráce závisí na závazku strategické pružnosti a diferencovaném chápání národních zájmů. Hlavní mocnosti musí upřednostňovat kroky, které podporují stabilní rovnováhu, a vyhýbat se jednostranným manévřům, které by mohly vyvolat regionální napětí nebo zažehnout zástupné konflikty. Přijetím této nové dynamiky a spoluprací v rámci vzájemného respektu může mezinárodní společenství využít multipolárního posunu k vytvoření mírumilovnějšího a prosperujícího světového řádu.

Čas dominance skončil, nastal čas strategického vyrovnávání.

Autor: Andrew Latham – profesor mezinárodních vztahů na Macalester College v Saint Paul v Minnesotě, vedoucí pracovník Institutu pro mír a diplomacii a nerezidentní pracovník organizace Defense Priorities ve Washingtonu DC.

Zdroj: [The Hill](#)

sponzorováno